

Formáty + MARC 21

Hana Vochozková
KIC ÚVT MU Brno
vochozkova@ics.muni.cz

jaro 2019

Základní standardy

Pravidla

- souhrn metodických pokynů, který umožňuje jednoznačně řešit problémy katalogizace
neboli
- **co** vybrat a **jak** zapsat

Formát

- struktura
neboli
- **kam** zapsat

Úvod

- první polovina 60. let
 - vznik prvních strojem čitelnýchází dat v knihovnách = nutnost standardizace struktury dat
- druhá polovina 60. let
 - vznik formátu MARC (Machine Readable Catalogue/Cataloguing)
- 1973 - 1981 - 1996
 - ISO 2709 Formát pro výměnu informací
(dříve Formát na výměnu bibliografických údajů na magnetické pásce)

Základní typologie formátů

- **formáty interní (lokální, domácí)**
 - určeny k stanovení struktury dat v daném systému
- **formáty výměnné (komunikativní)**
 - určeny k výměně záznamů mezi systémy

Formáty výměnné (komunikativní)

formáty národní a regionální

formáty typu MARC

- formáty anglo-saské koncepce
(USMARC, UKMARC, CANMARC, OCLC-MARC, **MARC 21** ...)
- formáty franko-italské koncepce (INTERMARC, PICA-MARC ...)
- formáty typu UNIMARC (UNIMARC+CZ ...)

NON MARC formáty

(MABI, INSPEC, Chemical Abstracts, AGRIS ...)

formáty mezinárodní

- UNIMARC
- UNISIST Reference Manual
- Common Communication Format (CCF)

Situace v České republice

- 90. léta 20. stol. počátek automatizace knihoven ve větším rozsahu
- 1996 UNIMARC
- 2003 - 2004 UNIMARC + **MARC 21**
- 2004 - 2017? **MARC 21** + UNIMARC
- 2018? **MARC 21**

MARC 21 standardy

- **MARC 21 Bibliografický formát (Format for Bibliographic Data)**
 - pro různé druhy dokumentů (knihy, pokračující zdroje, mapy ...)
- MARC 21 Formát pro exemplářové údaje (Format for Holdings Data)
 - pro údaje o knihovních jednotkách
- **MARC 21 Formát pro autority (Format for Authority Data)**
 - pro jmenné a předmětové selekční údaje
- MARC 21 Format for Classification Data
 - pro systematické selekční jazyky (MDT, DDC ...)
- MARC 21 Format for Community Information
 - pro události, pořady, služby ...

Eco, Umberto, 1932-2016

[Nome della rosa. Česky]

Jméno růže / Umberto Eco ; přeložil Zdeněk Frýbort. --

Vydání desáté, v Argu druhé. -- **Praha : Argo, 2016.** --

543 stran ; 21 cm.

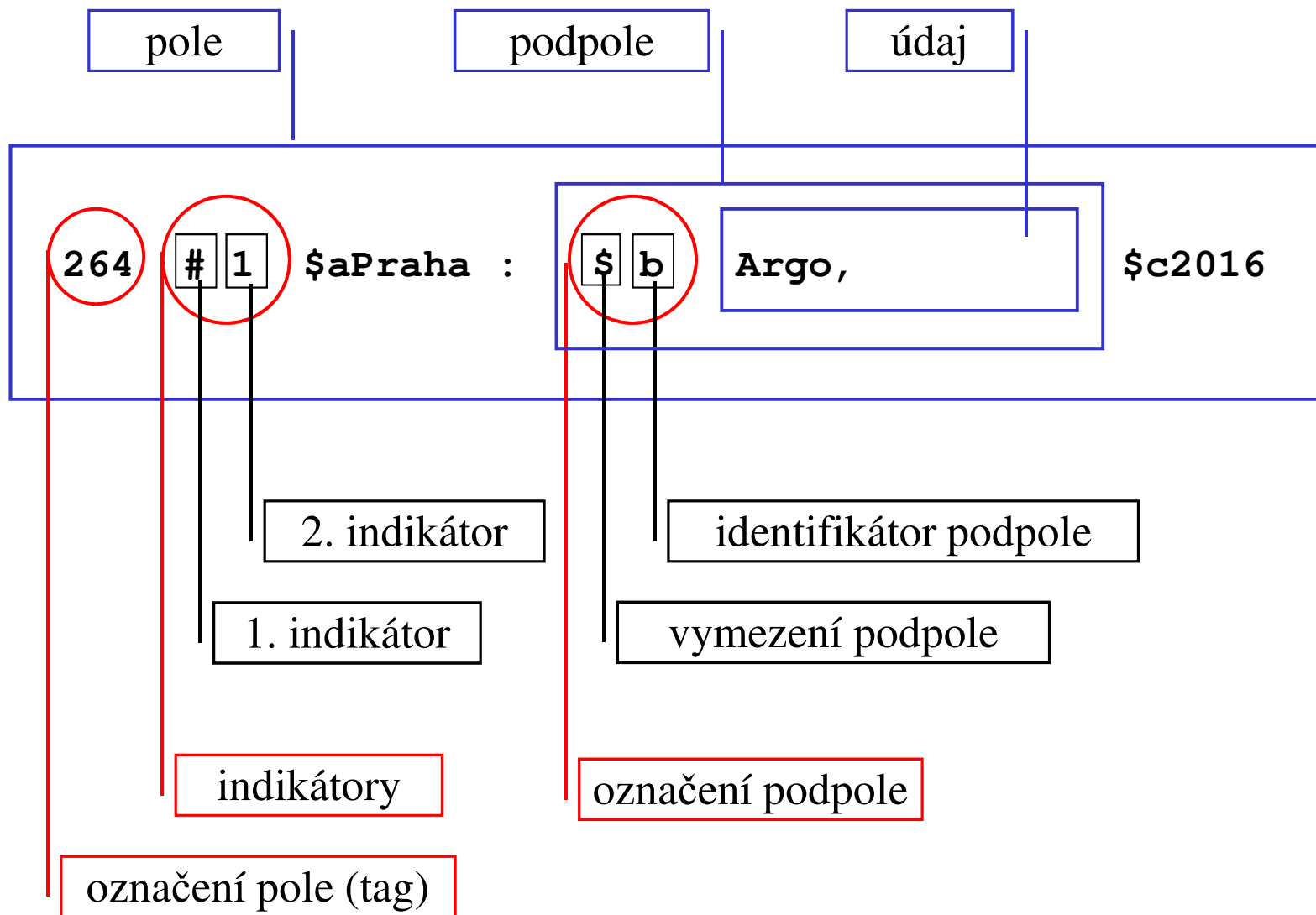
Přeloženo z italštiny

ISBN 978-80-257-1692-2 (brožováno)

Frýbort, Zdeněk, 1931-2013

Standard number and terms of availability area	
ISBN	978-80-257-1692-2
Price	
Main entry - personal name	
The name	Eco, Umberto,
Dates	1932-2016
Title and Statement of responsibility area	
Title proper	Jméno růže /
Name of part/section of a work	
Remainder of title	
Statement of responsibility	Umberto Eco ; přeložil Zdeněk Frýbort
Edition area	
Edition statement	Vydání desáté, v Argu druhé
Publication, distribution, etc. area	
Place of publication	Praha :
Name of publisher	Argo,
Date of publication	2016
Physical description area	
Pagination	546 stran ;
Illustrative mater	
Size	21 cm
Note area	
General note	Přeloženo z italštiny

020	##	\$a978-80-257-1692-2 \$q(brožováno)
100	1#	\$aEco, Umberto, \$d1932-2016
245	10	\$aJméno růže / \$cUmberto Eco ; přeložil Zdeněk Frýbort
250	##	\$aVydání desáté, v Argu druhé
264	#1	\$aPraha : \$bArgo, \$c2016
300	##	\$a543 stran ; \$c21 cm
500	##	\$aPřeloženo z italštiny
700	1#	\$aFrýbort, Zdeněk, \$d1931-2013

Záznam v "řádkovém" MARCu

I.

LDR -----cam-a22-----i-4500
001 nkc20162776950
003 CZ-PrNK
005 20160223155450.0
007 ta
008 160209s2016----xr-----g-----000-f-cze--
015 ## \$acnb002776950
020 ## \$a978-80-257-1692-2\$q(brožováno)
040 ## \$aOLA001\$bcze\$dABA001\$erda
041 1# \$acze\$hita
072 #7 \$a821.131.1-3\$xItalská próza\$2Konspekt\$925
080 ## \$a821.131.1-31\$2MRF
080 ## \$a(0:82-312.4)\$2MRF
080 ## \$a(0:82-311.6)\$2MRF
100 1# \$aEco, Umberto,\$d1932-2016\$7jn19990001971\$4aut

Záznam v "řádkovém" MARCu II.

240 10 \$aNome della rosa.\$1 Česky\$7aun2008442456
245 10 \$aJméno růže /\$cUmberto Eco ; přeložil Zdeněk Frýbort
250 ## \$aVydání desáté, v Argu druhé
264 #1 \$aPraha :\$bArgo,\$c2016
300 ## \$a543 stran ;\$c 21 cm
336 ## \$atext\$btxt\$crdacontent
337 ## \$abez média\$bn\$crdamedia
338 ## \$asvazek\$bnc\$crdacarrier
500 ## \$aPřeloženo z italštiny
655 #7 \$aitalské romány\$7fd132481\$2czenas
655 #7 \$adetektivní romány\$7fd132010\$2czenas
655 #7 \$ahistorické romány\$7fd132414\$2czenas
655 #9 \$aItalian fiction\$2eczenas
655 #9 \$adetective novels \$2eczenas
655 #9 \$ahistorical novels \$2eczenas
700 1# \$aFrýbort, Zdeněk,\$d1931-2013\$7jk01032054\$4trl

Záznam ve struktuře ISO 2709

01041cam--2200265-a-4500**001**002000000**003**000400020**00**
5001700024**008**004100041**010**002400082**020**002500106**0200**
04400131**040**001800175**050**002400193**082**001800217**100**003
200235**245**008700267**246**003600354**250**001200390**26000370**
0402300002900439**500**004200468**520**022000510**650**0033007
30**650**001200763^---89048230-/AC/r91^DLC^19911106082
810.9^891101s1990----maua---j-----000-0-eng--^##\$
a---89048230-/AC/r91^##\$a0316107514 :\$c\$12.95^##\$a
0316107506 (pbk.) :\$c\$5.95 (\$6.95 Can.)^##\$aDLC\$cD
LC\$dDLC^00\$aGV943.25\$b.B74 1990^00\$a796.334/2\$220^
10\$aBrenner, Richard J.,\$d1941-^10\$aMake the team.
\$pSoccer :\$ba heads up guide to super soccer! /\$cR
ichard J. Brenner.^30\$aHeads up guide to super soc
cer.^##\$a1st ed.^##\$a**Boston :\$bLittle, Brown,\$cc19**
90.^##\$a127 p. :\$bill. ;\$c19 cm.^##\$a"A Sports ill
ustrated for kids book."^##\$aInstructions for impr
oving soccer skills. Discusses dribbling, heading,
playmaking, defense, conditioning, mental attitud
e, how to handle problems with coaches, parents, a
nd other players, and the history of soccer.^#0\$aS
occer\$vJuvenile literature.^#1\$aSoccer.^\\

Struktura záznamu

- Návěští
- Adresář
- Proměnná pole
- Znak ukončení záznamu

Struktura záznamu

Návěští (Leader)

- první pole v každém MARC záznamu
- obsahuje základní údaje potřebné pro zpracování záznamu
- data jsou identifikována pozicí v rámci návěští
- obsahuje číslce a kódované údaje
- délka 24 znaků / pozice 0-23

Struktura záznam Adresář (Directory)

- začíná na pozici 24 a končí znakem ukončení pole (field terminator)
- seznam umístění proměnných polí v záznamu
- skládá se z **řetězců (entry)** o délce 12 znaku
- každý řetězec odpovídá jednomu proměnnému poli
- každý řetězec se skládá z:
 - **označení pole (tag)**
 - 3 znaky
 - řada číselných nebo abecedních znaků, užívaná k identifikaci polí
 - **délka pole (length-of-field)**
 - 4 znaky
 - počet znaků v poli tj. indikátory + označení podpolí + obsah podpolí
 - + znak ukončení pole
 - **počáteční pozice pole (field starting position)**
 - 5 znaků
 - počáteční pozice pole ve vztahu k prvnímu znaku prvního proměnného pole (ne ve vztahu k počátku záznamu)

Struktura záznamu

Proměnná pole (Variable fields)

I.

- obsahují vlastní údaje
- každé pole je identifikováno označením pole (tagem)
- tagy nejsou v polích uváděny, objevují se pouze v adresáři
- rozlišují se dva typy proměnných polí:
 - proměnná kontrolní pole (variable control fields)
 - proměnná pole údajů (variable data fields)

Struktura záznamu

Proměnná pole (Variable fields)

II.

proměnná kontrolní pole (variable control fields)

- 00X
- obsahují základní údaje potřebné pro zpracování záznamu
- skládají se z:
 - údaje + znak ukončení pole (field terminator)
 - tj. neobsahují indikátory a označení podpolí
- obsah pole tvoří
 - jeden údaj
001 ---89048230-/AC/r91
 - skupina několika kódovaných údajů definovaných pozicí v rámci pole
008 891101s1990----maua---j-----001-0-eng--

Struktura záznamu
Proměnná pole (Variable fields)
III.

proměnná pole údajů (variable data fields)

- všechna ostatní pole tj. 01X - 8XX
- obsahují bibliografické nebo jiné údaje
- skládají se z:
 - 2 indikátory (indicators, indicator positions)
 - označení podpole (subfield code)
 - údaj
 - znak ukončení pole (field terminator)

Struktura záznamu

Pole proměnné délky (Variable fields)

IV.

proměnná pole údajů (variable data fields)
2 indikátory (indicators, indicator positions)

-

- obsahují hodnoty, které vysvětlují nebo doplňují údaje obsažené v poli
245 14 \$aThe emperor's new clothes
- definovány nezávisle pro každé pole (2, 1 nebo 0)
- hodnota každého indikátoru je interpretována nezávisle tj. nikdy společně
- hodnota vyjádřena
 - abecedním (malá písmena) znakem
 - číslicí
 - mezerou (blank)
 - zpravidla vyjadřuje, že indikátor není definován

Struktura záznamu

Pole proměnné délky (Variable fields)

V.

proměnná pole údajů (variable data fields)

označení podpole (subfield code)

-

- identifikuje údaje uvnitř pole
- skládá se z:
 - vymezení podpole (delimiter)
 - identifikátor podpole (data element identifier)
 - abecední (malá písmena) znak
 - číslice
- každé pole obsahuje nejméně jedno označení podpole
- označení podpolí jsou definovány nezávisle pro každé pole
- pořadí podpolí je dáno standardy pro obsah např. RDA

Struktura záznamu

Označení konce záznamu (Record terminator)

- úplně poslední znak záznamu

- (R) repeatability - opakovatelný
(NR) nonrepeatability - neopakovatelný
 - pole a podpole
 - opakovatelnost/neopakovatelnost definována ve formátu
- obsolete - zastaralý
 - pole, indikátory a podpole
 - ve starých záznamech zůstávají, v nových se už nepoužívají
- tag se znakem 9 (na jakékoli pozici) + indikátor s hodnotou 9 + podpole 9
 - určeno pro lokální implementaci
 - výjimka: pole 490 a některé „obsolete“

Obecné schéma MARC záznamu

- **struktura záznamu (record structure)**
 - definována v Information Interchange Format (ANSI Z39.2)
Format for Information Exchange (ISO 2709)
- **označení obsahu (content designation)**
 - kódy a zvyklosti identifikující a popisující údaje v záznamu a podporující zacházení s údaji
 - = hodnoty označení polí (tagů), indikátorů a označení podpolí
 - definováno v formátech (např. MARC 21)
- **obsah (content)**
 - definován: - standardy mimo formáty (např. RDA, LCSH)
- formáty - kódované údaje (např. MARC 21)

tj. MARC 21 formáty = soubory kódu a označení obsahu

Notační konvence

	ASCII hodnota (hex)	zástupný znak pro zobrazení
vymezení podpole (delimiter)	1F	\$ nebo
znak ukončení pole (field terminator)	1E	FT nebo ^
znak ukončení záznamu (record terminator)	1D	RT nebo \
mezera (blank)	20	# nebo
výplňový znak (fill character)	7C	

Základní rozdělení polí

0XX	Kontrolní informace, identifikační čísla, kontrolní pole, klasifikační znaky atd.
1XX	Hlavní záhlaví
2XX	Názvy a údaje o vydání, nakladatelské údaje atd.
3XX	Údaje fyzického popisu atd.
4XX	Údaje o edici
5XX	Poznámky
6XX	Věcné selekční údaje
7XX	Vedlejší záhlaví s výjimkou předmětů a edic; propojovací pole
8XX	Vedlejší záhlaví pro edici; knihovní jednotky atd.
9XX	Pole pro národní použití

Pole selekčních údajů

1XX	Hlavní záhlaví
6XX	Věcné selekční údaje
7XX	Vedlejší záhlaví s výjimkou předmětů a edic
8XX	Vedlejší záhlaví pro edici
X00	Osobní jméno
X10	Jméno korporace
X11	Jméno akce
X30	Unifikovaný název
X40	Bibliografické názvy
X50	Věcná témata
X51	Geografická jména
X55	Žánr/Forma

Základní standardy pro jmenné zpracování záznamů

- *MARC 21. Bibliografický formát.* 1. české vyd. Praha : Národní knihovna České republiky, 2003. 2 sv.
Aktualizace: Dodatek 1. 2010 ; Dodatek 2. 2014
ISBN 80-7050-427-7
ISBN 978-80-7050-581-6 (Dodatek 1) ISBN 978-80-7050-639-4 (Dodatek 2)
- *MARC 21. Formát pro autority.* 1. české vyd. Praha : Národní knihovna České republiky, 2004. 1 sv.
Aktualizace: Dodatek 1. 2010
ISBN 80-7050-441-2
- *MARC 21. Formát pro exemplářové údaje.* 1. české vyd. Praha : Národní knihovna České republiky, 2005. 1 sv.
ISBN 80-7050-457-9
- **Minimální záznam pro SK ČR**
<http://www.nkp.cz/o-knihovne/odborne-cinnosti/zpracovani-fondu/katalogizacni-politika/minimalni-doporucene-zaznamy-rda-marc-21>

Literatura

I.

NK ČR - ... - Katalogizační politika – MARC 21

<http://www.nkp.cz/o-knihovne/odborne-cinnosti/zpracovani-fondu/katalogizacni-politika/marc21-soubor>

MARC Standards

<http://www.loc.gov/marc/marcdocz.html>

- Understanding MARC Bibliographic
- The MARC 21 Formats: Background and Principles
- Specifications for Record Structure, Character Sets, and Exchange Media

Literatura II.

MARC 21 Formats

<http://www.loc.gov/marc/marcdocz.html>

- MARC Format Documentation
 - Bibliographic
 - Authority
 - Holdings
 - Classification
 - Community Information

Library of Congress Online Catalog

<http://catalog.loc.gov/>